

УДК 130.2:008:7.03'06

DOI <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.3.27>

Гурова Інна Володимирівна,
*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри богослов'я, релігієзнавства та культурології
історико-філософського факультету
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
orcid.org/0000-0002-9709-7405
i.v.hurova@npu.edu.ua*

СВІТОВА, НАЦІОНАЛЬНА, ЕТНІЧНА КУЛЬТУРИ В СУЧАСНОМУ КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ: СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД

Глобалізаційні процеси докорінно змінили архітектуру світового культурного простору, вплинули на співіснування різноманітних культур. Проаналізувати та переосмислити ці перетворення допомагає структурно-функціональний аналіз, який дає змогу досліджувати не тільки структурні, а й функціональні зв'язки всередині об'єкта дослідження, а також його функціональні зв'язки із зовнішнім середовищем. У сучасному культурному просторі за критерієм спільності людей можна виділити три основні структурні елементи: світову, національну та етнічну культури, що є складною конструкцією їх поєднання. Світова культура сьогодні відіграє важливу роль в об'єднанні світової спільноти в єдине людське співтовариство та багато в чому формує смаки, пропонує певні стандарти, формує прихильності, виробляє ціннісні установки. Сфера світової матеріальної культури набуває стандартизованого вигляду, тоді як відмінності в культурному виробництві перемістилися на рівень духовної культури, у сферу світогляду, світовідчуття, свідомості, у виробництво й плекання власних цінностей, норм і смаків, що становить механізм відтворення культурної ідентичності певного народу. Пласт національної культури виявляється через сукупність цінностей, культурних форм, світоглядів, орієнтацій, художніх смаків, які створюються в межах національної держави. Нині склалася концепція мережевого (а не територіально орієнтованого) способу існування національної культури як сукупності публічних сфер, утворених ключовими акторами національного культурного життя та наділених виразною ідентичністю. Етнічна культура, або регіональна (локальна) культурна традиція, є ще одним фактором сучасного культурного простору, який виконує роль ідентифікатора та засобу збереження етнічних особливостей, незважаючи на сучасні глобалізаційні впливи. Структурно-функціональний підхід дає змогу перейти від спрощеного погляду на культуру до більш складної багатопланової картини функціонування сучасної культури.

Ключові слова: сучасний культурний простір, світова культура, національна культура, етнічна культура, регіональна культурна традиція, постфольклор.

Hurova Inna,
*Candidate of Historical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Theology, Religious Studies and Cultural Studies
Faculty of History and Philosophy
Dragomanov National Pedagogical University
orcid.org/0000-0002-9709-7405
i.v.hurova@npu.edu.ua*

WORLD, NATIONAL, ETHNIC CULTURES IN THE MODERN CULTURAL SPACE: A STRUCTURAL AND FUNCTIONAL APPROACH

Globalization processes have radically changed the architecture of the world cultural space, influenced the coexistence of various cultures. Analyzing and rethinking these transformations is helped by structural-functional analysis, which allows you to examine not only structural, but also functional connections within the object of study, as well as its functional connections with the external environment. In the modern cultural space, according to the criterion of commonality of people, it is possible to distinguish three main structural elements: world, national and ethnic cultures, which is a complex construction of their combination. World culture today plays an important

role in uniting the world community into a single human community and in many ways produces tastes, offers certain standards, forms attachments, and produces value attitudes. The sphere of world material culture takes on a standardized form, while differences in cultural production have moved to the level of spiritual culture, to the realm of worldview, worldview, consciousness, to the production and nurturing of one's own values, norms and tastes, which constitutes the mechanism of reproduction of the cultural identity of a certain people. The layer of national culture is manifested through a set of values, cultural forms, worldviews, orientations, and artistic tastes that are created within the boundaries of the national state. Currently, the concept of a networked (rather than territorially oriented) way of existence of national culture has developed, as a set of public spheres formed by key actors of national cultural life and endowed with an expressive identity. Ethnic culture, or regional (local) cultural tradition, is another factor of the modern cultural space, which performs the role of identifier and preservation of ethnic features, despite modern globalization influences. The structural-functional approach allows us to move from a simplified view of culture to a more complex multi-layered picture of the functioning of modern culture.

Key words: modern cultural space, world culture, national culture, ethnic culture, regional cultural tradition, post-folklore.

Постановка проблеми. Глобалізаційні процеси кардинально вплинули на національні й етнічні культури, змінили архітектуру світового культурного простору, вплинули на співіснування різноманітних культур. Наразі немає державних кордонів для поширення будь-якої інформації, ідей, образів, життєвих стилів, товарів, з одного боку, проте й усунути перешкоди для поширення глобальних ризиків і загроз – з іншого. Проаналізувати та переосмислити ці трансформації допомагає структурно-функціональний аналіз. Як дослідницька культурологічна методологія він дає змогу вивчати не тільки структурні, а й функціональні зв'язки всередині об'єкта дослідження, а також його функціональні зв'язки із зовнішнім середовищем (Герчанівська, 2015). Застосування цього підходу до аналізу культурного простору передбачає виокремлення структуроутворюючих чинників, які розкривають функціонування предмета наукового розгляду та впливають на характер його розвитку, а також визначення загальних і специфічних особливостей, різнорівневих функцій та способів взаємодії структурних елементів. Аналіз «внутрішньої будови культури» передбачає акцент на специфіці, відмінності його окремих сфер. Він може бути доповнений «функціональним» аналізом (Нікішенко, 2018). У сучасному культурному просторі за критерієм спільності людей можна виділити три основні структурні елементи: світову, національну та етнічну культури, що являє собою складну конструкцію їх поєднання.

У процесі використання поняття «культурний простір» ми вкладаємо в нього не природно-географічний зміст (конкретна територія, культурно освоєна людьми) і не літературно-мистецький, сформований як уявлений цілісний

художній простір, а філософсько-культурологічний – абстрактне поняття для просторового відображення внутрішньої структури культури, що асоціює культуру з уявним (віртуальним, концептуальним) простором як сукупністю поєднаних певними відносинами та зв'язками складників. Зміни, які постійно відбуваються в культурному просторі під дією глобалізаційних процесів і впливом бурхливого розвитку інформаційних технологій, та виклики, які постають у зв'язку з появою нових культурних феноменів і практик, вимагають періодично переглядати й уточнювати поточну ситуацію з урахуванням нового аналітичного апарату. Актуальною є авторська спроба застосування структурно-функціонального підходу до інтерпретації сучасного культурного простору як взаємодії світової, національної та етнічної культур.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження культурного простору в гуманітаристиці розпочалося із середини ХХ ст. спробами концептуалізувати це поняття. Узагальнив напрацьовані теорії український дослідник О. Гриценко, який розглянув у своїй ґрунтовній монографії концепт культурного простору та сформулював поняття єдності і цілісності національного культурного простору (Гриценко, 2019). Розкриттю сутності та способів застосування структурно-функціонального методу в культурології присвятили свої розвідки П. Герчанівська, З. Мазурик, Ю. Нікішенко (Герчанівська, 2016; Мазурик, 2013; Нікішенко, 2004; Нікішенко, 2018). Діалектику національного та транснаціонального в сучасному світі простежує Т. Цимбал (Цимбал, 2011), глобалізаційних процесів та етнокультурної ідентичності – Н. Глебова (Глебова, 2012). Е. Гелнер

розглядає генезу націй як результат та складник масштабних зрушень у культурі (Гелнер, 2003). Р. Кісь дослідив соціокультурний простір як поле розгортання культурних практик у царині глобального, національного, локального (Кісь, 2005). Процесам функціонування етнічної культури в системі національної культури присвячене наукове дослідження А. Ануфрієва (Ануфрієв, 2002). Цінності етнокультури в текстах постфольклору в умовах соціокультурних трансформацій є предметом аналізу для Ж. Денисюк (Денисюк, 2017; Денисюк, 2019), а хронотоп української народної художньої культури як діалектичної єдності традиційних та інноваційних моделей буття у просторі й часі ХХІ ст. – для С. Садовенко (Садовенко, 2021).

Метою статті є здійснення структурно-функціонального аналізу сучасного культурного простору через виокремлення та осмислення функціонування його структуроутворюючих складників (загального, універсального, що лежить в основі світової культури; самобутнього, яке лежить в основі культури національної; традиційно унікального, присутнього в етнічній культурі), а також проведення аналізу їх взаємовпливів та особливостей трансформацій, що в них відбуваються.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному культурному просторі можна виокремити три структурні елементи: прошарок світової культури, пласт національної культури та шар етнічної культури.

Світова культура – це найвищі здобутки різних народів, що стали загальнолюдським надбанням; це «сукупність кращих досягнень людства від стародавніх цивілізацій до наших днів» (Герчанівська, 2015, с. 100). Своєю чергою можна виокремити три потоки у світовій культурі: матеріальну, високу та масову культури.

Матеріальну культуру в культурології визначають як сукупність матеріальних продуктів, результатів та процесів людської діяльності, того, у чому опредмечується духовна культура та вбачають у ній результат виходу людини за межі природи, інстинкту, результат виробництва того, що не створено самою природою (Нікішенко, 2018, с. 106). Найкращі прояви світової матеріальної культури повсюдно наявні в усьому сучасному світі: люди користуються автомобілями, мобільними телефонами, комп'ютерами та іншими гаджетами

відомих марок виробників японського, корейського чи європейського походження, носять однаковий одяг (джинси, футболки, куртки, кросівки тощо), нерідко від китайського виробника. В усіх країнах люди можуть читати перекладену літературу майже одночасно з представниками країни-творця, дивитися новітню кінопродукцію світового кінематографа, дотримуватися світової моди. Зберігаються відмінності в культурі приготування їжі, де знаходять утілення національні особливості та смаки. Так, 1 липня 2022 р. культура приготування борщу була внесена до списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО, адже український борщ утілює різноманітність підходів наших господинь до приготування й водночас ілюструє локальні смаки. Отже, сфера світової матеріальної культури набуває стандартизованого вигляду, тоді як відмінності культурного продукування перемістилися на рівень духовної культури, у царину світобачення, світовідчуття, свідомості, на виробництво й плекання власних цінностей, норм і смаків, що становить механізм відтворення культурної ідентичності певного народу. Україна на тлі розв'язаної Росією війни проти неї боронить свою належність до європейської культури та водночас – ті засадничі цінності, права й свободи, що лежать в основі західної цивілізації.

Еволюція світової культури розпочиналася з того, що на початку у кожній країні етнічна (народна) культура мала самодостатній характер, і лише культура верхніх прошарків суспільства або торгівців була залучена до обміну й запозичень (сакральної чи палацової архітектури, системи освіти, культури чаювання чи кавування тощо). З утвердженням національних держав почали встановлюватися єдині культурні норми для їхніх громадян, зокрема в літературній мові, шкільному навчанні, святкуваннях тощо, що поступово привело до послаблення регіональних відмінностей та іноземних запозичень, почалося формування національної культури. Для українських земель Наддніпрянщини, Слобожанщини, Лівобережжя нетривалий період існування незалежної держави – Гетьманщини – привів до появи власних національних стилів в архітектурі, образотворчому мистецтві, музиці, літературі, що в історії культури отримало назву «національний ренесанс» (коли особливості етнічної

культури ставали однією з основ націєтворення). Схожі процеси відбувалися в багатьох європейських, азійських, латиноамериканських культурах XIX ст. Світову високу культуру становлять найкращі досягнення національних культур, вони є частиною світового культурного надбання. Творчість Тараса Шевченка, Миколи Гоголя, Дмитра Бортнянського, Миколи Лисенка, Архипа Куїнджі, Казимира Малевича, Олександра Архипенка, Соломії Крушельницької, Сержа Лифаря та багатьох інших стала здобутком не лише української культури, а й світу.

Однак із початком епохи глобалізації, яка розпочалася в останній чверті XX ст. та охопила не лише економіку, наукову сферу, а й культуру в її найрізноманітніших проявах, виникає простір світової культури, який не є простою сумою національних культур, а являє собою самостійну культурну систему, яка починає конкурувати з національними культурами. Сьогодні світовий культуротворчий процес значною мірою відбувається завдяки позанаціональним інституціям, фондам, центрам і програмам, світовому книговидавництву, які запроваджують міжнародні фестивалі, конкурси, гранти тощо. Культура сьогодні відіграє важливу роль у згуртуванні світового співтовариства в єдину людську спільноту та багато в чому продукує смаки, пропонує певні стандарти, формує прихильності, виробляє ціннісні установки. За висновками фахівців із глобалізаційних процесів, має місце соціокультурна гомогенізація світу, відбувається «вростання» у спільну мережу смислів, формується близька картина світу, схожий спектр ціннісних орієнтацій, затребувань, навіть близьких поведінкових стилів (Кісь, 2005, с. 20). Підтвердженням цього є поточна ситуація, коли в умовах розв'язаної Росією війни Україна змінює смисли у світовому, особливо європейському, просторі та змушує переглянути основні принципи, які культивувалися впродовж останнього десятиліття. Продемонстровані українцями жертвна боротьба за демократію, відданість гуманістичним цінностям та ідеалам, сила духу, мужність захисників своєї землі, праця волонтерів згуртували європейську спільноту та значною мірою сприяли подоланню кризи відносин у Європейському Союзі.

У функціонуванні сучасної світової культури вагому роль відіграють масмедіа (особливо

телебачення), які роблять можливою циркуляцію образів поза національно-державними кордонами, а доступ до цих образів більше не залежить від майнового чи освітнього статусу. Такий стан ще у другій половині XX ст. описав канадський дослідник М. Маклюен, який передбачав навіть планетарну культурну єдність. Він зазначав, що засоби масової інформації – це своєрідна штучна нервова система, до якої кожен індивід підключений із народження (McLuhan, 1964). Наразі ж цей процес досяг ще більшого розмаху, відбулося поєднання матеріального простору з простором цифровим (віртуальним), який перетворився на постмодерний «глобальний гіперпростір» (Ф. Джеймсон). У відкритому світі, що найперше виражається в застосуванні глобальної мережі Інтернет, культурні відкриття швидко підхоплюються, творчо трансформуються та втілюються в різних частинах планети. Дедалі більше використовуються світові віртуальні ринкові майданчики (e-Bay чи Amazon) для купівлі-продажу культурних продуктів. Споживання глобальних брендів як реальної продукції або образів, що її замінюють, часто виявляється приводом і для культурної творчості, і для пристосування, поєднання раніше не поєднуваного, і для гомогенізації, опору, і для захопленого сприйняття (Глебова, 2012).

Проте глобальний культурний простір має й негативні наслідки повсюдного поширення світової культури, особливо у вимірі масової культури, твори якої створені через поєднання художньої культури з бізнесом. Світова масова культура схильна до спрощених комерційних форм презентації (проте, на думку вчених, це «не заважає мистецькому твору бути головним складником створюваного такою культурою продукту» (Гриценко, 2019, с. 17)), чинить нівелюючий вплив на культурне розмаїття регіонів і країн; трапляються непоодинокі випадки витіснення чи гальмування розвитку національної культури або етнічної традиції через тиск більш фінансово спроможних світових культурно-мистецьких компаній (наприклад, кінопродукція Голівуду, виробництво популярної музики). Заради комерційного успіху насаджується культ споживацтва та надмірних примітивних насолод (Цимбал, 2011). Негативний вплив чиниться й тим, що світова екранна (кліпова) культура апелює до інстинктів, зміщує

акцент на спрощену рухову комунікацію, руйнує ієрархію цінностей і деконструює ідентичність (Мазурик, 2013).

Світова культура насичена різноманітними символами, поняттями й категоріями, зміст яких може змінюватися залежно від того, ким, у якій країні та в якому контексті вони застосовуються. Такі процеси супроводжуються конструюванням певних ідейних концептів, виправдовують політику деяких країн на міжнародній арені. Небезпечним є те, що у світовій культурі відбувається «глобальне поширення ідеологій», завдяки якому поруч із давніми знайомими – лібералізмом, соціалізмом, націоналізмом – у світі поширилися ісламський фундаменталізм, правоконсервативний популізм, а віднедавна ще й ідеологія «русского міра» (Гриценко, 2019, с. 39).

Другий вимір сучасного культурного простору – національна культура, яка проявляється через сукупність цінностей, культурних форм, світобачення, орієнтацій і художніх смаків, які створюються в межах національної держави. Сам феномен національної культури не лише як концепт, а й як знаково-символічна система, що поділяється всіма жителями певної території, виник відносно недавно. За визначенням англійського дослідника Е. Гелнера, належність до однієї нації визначається належністю до однієї культури, що означає спільну систему ідей, символів, способів поведінки та спілкування (Гелнер, 2003). Модерне розуміння національної держави передбачало співпадіння політичних і культурних меж. Сучасна держава за замовчуванням вважається національною державою (або нацією-державою) тому, що її структурним і функціональним імперативом є єдиний комунікаційний простір та однорідний простір управління. Така однорідність недосяжна без однорідності культури, через це в культурній антропології наразі набула розвитку концепція мережевого (а не територіально зорієнтованого) способу існування культури, зокрема й національної. Тому від однозначного пов'язання національної культури з територією національної держави сьогодні варто перейти до інакшого просторового структурування цієї культури – наприклад, як «сукупності публічних сфер, утворених ключовими дієвцями національного культурного життя й наділених

виразною ідентичністю» (Гриценко, 2019, с. 39).

Важливість культурного національного про шарку полягає в тому, що він має розгорнуту історичну тяглисть, заглиблений у почуття єдиної історичної долі, «почуття спільних перемог і спільних страждань та поразок, спільної життєдіяльності та спільного досвіду, фокусується в ми-почутті, у почутті співпричетності чи співналежності» (Кісь, 2005, с. 22). Тому саме про шарок національної культури разом із мовою та символікою лежить в основі національної самосвідомості. Завдяки йому громадяни набувають відчуття солідарності, читаючи одні й ті самі літературні твори, дивлячись однакові фільми й національні телепрограми, слухаючи та виконуючи одні й ті самі пісні, відвідуючи музеї, виставки та театри своєї країни.

Національна культура функціонує переважно за рахунок державної підтримки, у багатьох країнах є інституції та особливі статті держбюджету, через які здійснюється державна політика в галузі культури. Функціональне трактування культури як процесу, зорієнтованого на виробництво культурного продукту, створює передумови і для ефективного управління цим процесом в інтересах суспільства загалом, і для задоволення потреб окремих людей (Мазурик, 2013).

Знаково-символічний простір української національної культури, що склався на цей момент, є наслідком поєднання багатьох етнічних культур, і його етнічні складники (українські, кримськотатарські, єврейські, польські тощо) цілком чітко проглядаються. Ця багатоскладовість має місце як на рівні культурних репрезентацій (література, архітектура, музика, театр, кіномистецтво), так і на повсякденному рівні. Це додає національній культурі специфічних відтінків і форм, властивих цим етнокультурам чи локальній місцевій традиції. Завдяки таким обставинам взаємного збагачення та етнічного різноманіття українська національна культура зробила свій вагомий внесок у світову культурну спадщину.

Проте в національній культурі завжди присутня й частка світової високої і масової культур, що є невід'ємним складником культурного капіталу держави. Прикладом такої присутності світових надбань у високій українській культурі є, зокрема, експозиції Національного музею мистецтв імені Богдана та Варвари

Ханенків, Національного музею «Київська картинна галерея», сценічний репертуар українських театрів або бібліотечні фонди, а також музична творчість симфонічних оркестрів. А в масовій українській культурі частка світової – це зарубіжні шлягери, світові бестселери в кінотеатрах, шоу та серіали на телебаченні, створені за іноземними ліцензіями, а також повсюдне використання предметів закордонної матеріальної культури: автомобілів, електроніки, одягу, напоїв і наїдків тощо.

Слабкими місцями національної культури можна вважати її залежність від фінансово-ідеологічного впливу державної влади. Так, окремі національні культури в угоду державній ідеології експлуатують у своїй культурі пам'яті образ ворога, перебільшують перемоги свого народу або, навпаки, сакралізують пережиті історичні трагедії та драми.

Етнічна культура, або регіональна (локальна) культурна традиція, – ще один шар сучасного культурного простору. Сьогодення вимагає мислити глобально, а діяти локально. Діяти потрібно локально, оскільки в сучасному світі культура твориться та діє здебільшого на регіональному рівні, де зосереджуються культурні ресурси; натомість мислити необхідно глобально, тому що ці процеси перебувають під впливом загальносвітових чинників (Мазурик, 2013).

Етнічна культура являє собою складний комплекс процесів і зв'язків, які забезпечують існування етносу у просторі й часі, його розвиток та стабільність як окремого організму (Нікішенко, 2004). Вона має глибокі корені, закарбовані в народних звичаях, міфології, мові, фольклорі, ритуалах та обрядах, а також у матеріальній культурі (найочевидніше – у житлі та гастрономії).

Етнокультура виконує функцію ідентифікатора та є механізмом збереження етнічних ознак, незважаючи на сучасні глобалізаційні впливи, підґрунтям групової самобутності та розрізнення народу з-поміж інших. Наразі діє безліч міжнародних організацій, глобальних спонсорських компаній задля збереження культурного різноманіття.

Від регіону до регіону, від покоління до покоління в народній творчості (включно з фольклорною) передається ментальність, архетипи та картина світу етносу через діалог

традицій і новацій на вертикальному рівні (у часі) та на горизонтальному рівні (у просторі). Українська традиційна народна художня творчість завдяки своїй буттєвій автентичності та автохтонності традиційно-неолітичної культури є ефективним історичним механізмом протистояння притаманній глобальній культурі симуляції та водночас ідеологічним фундаменталістським реакціям на симуляцію, що лише помножують спустошеність (Цимбал, 2011, с. 30). А. Ануфрієв зазначив: «Саме на ґрунті етнокультури створює свої різноманітні прошарки національна культура, засвоює найбільш необхідні й потрібні в повсякденні традиції та стереотипи, бо національна культура – це етносоціальне явище, а етнокультура – етнічне» (Ануфрієв, 2002). Етнічна культура живить національну та робить її відмінною від інших національних культур. Так, кожна країна в умовах будь-яких світових презентацій (на кшталт церемоній відкриття Олімпійських ігор) прагне присвятити свою візитівку власним розмаїтим етнічним культурам. Сьогодні етнічний чинник став вагомим складником сучасної масової культури як певна протидія її нівелюючому впливу. Наочними прикладами цього є знані світові конкурси, зокрема телевізійний пісенний конкурс «Євробачення», який часто виграють або посідають на ньому чільні місця ті виконавці, зокрема й українські, які виразно представляють етнічну специфіку (Руслана, Джамала, «Go A», «Kalush Orchestra»). Слоганом «Євробачення» 2017 р., що відбувалося в Києві, стали слова «Celebrate Diversity», що означали об'єднання Європи та країн за її межами, громадяни яких збираються разом, щоб вшанувати те, що їх поєднує, і те, що відрізняє їхні культури, робить кожна з них унікальною.

Етнотрадиція збагачує світову літературу (творчість Х.-Л. Борхеса, Х. Кортасара, К. Кастанеди та інших письменників), світову музичну культуру (поява джазу, реггі, самби, румби тощо), світовий кінематограф («Тіні забутих предків» режисера С. Параджанова, «Лененда про Нараяму» японського режисера Сьохей Імамури, нове латиноамериканське кіно тощо). Не спільне, а саме відмінне поєднує культури, оскільки зумовлює інтерес, зацікавленість, є незвичним та тлі узвичаєного та відомого.

Сучасна етнічна культура набуває нових форм, виражаючи себе в кіберпросторі. Саме тут сьогодні відбувається репрезентація ціннісно-сміслових домінант і концептів крізь призму культурних архетипів, символів і кодів, стереотипів, які, нашаровуючись, утворюють матрицю етнокультури, відображають сутнісну основу етноментального та аксіологічного самовираження спільнот (Денисюк, 2018). Українська дослідниця Ж. Денисюк у процесі вивчення одного з різновидів етнічної культури, який розміщується у глобальній мережі, послуговується терміном «постфольклор». Вона аналізує прояви численної народної інтернет-творчості, які виражаються у візуально-графічних «фотожабах», інтернет-мемах, а також через широку палітру оціночних суджень, часто викривального характеру, які транслюються в текстах постфольклору саме з позицій апелювання до архетипів етнокультури, її світоглядно-аксіологічних моделей і кодів. У такому поєднанні постфольклорні тексти являють собою зразки візуальної та словесної творчості, де простежуються ціннісно-сміслові домінанти з виразними етнокультурними значеннями (Денисюк, 2018, с. 64).

Етнічна культура сьогодні є найбільш вразливою порівняно зі світовою чи національною через декілька причин: у неї немає міцного комерційного складника, як у світової культури, а також відсутня державна підтримка, як у національної. Проте вона має інші ресурси, які дають їй змогу посідати гідне місце в культурному просторі. У процесі цивілізаційного

розвитку суспільств етнокультурні цінності лягли в основу національних цінностей, були успадковані національною культурою, становлять її ядро, або культурну матрицю. Традиції за допомогою цінностей і соціокультурної спадщини, що передається між поколіннями впродовж тривалого часу, утворюють колективну пам'ять суспільства, забезпечують його самотожність і спадкоємність розвитку (Денисюк, 2017, с. 17).

Висновки. Таким чином, сучасний культурний простір характеризується складними й багатшаровими процесами, суттю яких є взаємодія культур. З одного боку, стрімке поширення досягнень світової матеріальної та масової культур на національному рівні приводить до зближення, стандартизації, універсалізації культурних практик, а відмінність зберігається насамперед у царині духовної культури. З іншого боку, дедалі більше цінуються самотутність і колорит етнічних культур у міжетнічній взаємодії, усе те, що виражається англійським терміном «cultural diversity». Інтеграційні процеси у світовій культурі створюють попит на етнонаціональні культурні здобутки, з них найбільш цікаві та неповторні збагачують світову культуру. Структурно-функціональний підхід дає можливість перейти від спрощеного погляду на культуру до більш складної багатшарової картини функціонування сучасної культури.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі полягають у використанні інших наукових методів (структурно-типологічного, антропологічного).

Список використаних джерел:

1. Ануфрієв А. (2002). Етнокультура в системі національної культури. *Українознавство*. Число 2(3). URL: <http://archive.ndiu.org.ua/fulltext.html?id=2396> (дата звернення: 18.06.2022).
2. Герчанівська П. (2015). *Культурологія : термінологічний словник*. Київ : Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. 439 с.
3. Герчанівська П. (2016). Структурний аналіз: культурологічний аспект. *Міжнародний вісник: культурологія, філологія, музикознавство*. Вип. 2(7). С. 3–11.
4. Глебова Н. (2012). Вплив глобалізаційних процесів на етнокультурні ідентичності у сучасному вимірі. *Соціологічні студії*. № 1. С. 22–28. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153585195.pdf> (дата звернення: 26.07.2022).
5. Гриценко О. (2019). *Культурний простір і національна культура: теоретичне осмислення та практичне формування* : монографія. Київ : Інститут культурології НАМ України. 256 с.
6. Гелнер Е. (2003). *Нації та націоналізм*. Націоналізм. Пер. з англ. Київ : Таксон. 300 с.
7. Денисюк Ж. (2018). Репрезентація етнокультурних цінностей у текстах постфольклору. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. № 1. С. 62–66.
8. Денисюк Ж. (2017). Цінності етнокультури в умовах соціокультурних трансформацій. *Культура і сучасність*. № 2. С. 15–20.

9. Кісь Р. (2005). Глобальне – національне – локальне (соціальна антропологія культурного простору). Львів : Літопис. 300 с.

10. Мазурик З. (2013). Неофункціональне розуміння культури як шанс. *Збруч*. 16 квітня. URL: <https://zbruc.eu/node/5809> (дата звернення: 10.06.2022).

11. Нікішенко Ю. (2018). Матеріальна культура та окремі її складові в працях етнологів та культурологів. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія «Музеєзнавство і пам'яткознавство»*. Вип. 1. С. 103–112.

12. Нікішенко Ю. (2004). Поняття «етнічна культура» і «традиційна культура» в етнокультурології. *Наукові записки НаУКМА. Теорія та історія культури*. Т. 24. С. 4–13. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8253/Nikishenko_Poniattia_etnična_kultura.pdf?sequence=3&isAllowed=y (дата звернення: 19.06.2022).

13. Садовенко С. (2021). Хронотоп української народної художньої культури як діалектична єдність традиційних та інноваційних моделей буття у просторі й часі XXI століття. *Культура і сучасність*. № 2. С. 29–38.

14. Цимбал Т. (2011). Діалектика національного та транснаціонального в сучасному світі. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Теорія культури і філософія науки»*. № 940. URL: <https://periodicals.karazin.ua/thcphs/article/view/1986/1667> (дата звернення: 03.06.2022).

15. McLuhan M. (1964). *Understanding Media: The extensions of Man*. New York : McGraw-Hill. 318 p.

References:

1. Anufriiev, A. (2002). Etnokultura v systemi natsionalnoi kultury [Ethnoculture in the system of national culture]. *Ukrainoznavstvo – Ukrainian studies*, vol. 2(3). Retrieved from: <http://archive.ndiu.org.ua/fulltext.html?id=2396> [in Ukrainian].

2. Herchanivska, P. (2015). *Kulturolohiia: terminolohichni slovnyk [Culturology: terminological dictionary]*. Kyiv: National Academy of Managers of Culture and Arts, 439 p. [in Ukrainian].

3. Herchanivska, P. (2016). Strukturnyi analiz: kulturolohichni aspekt [Structural analysis: cultural aspect]. *Mizhnarodnyi visnyk: kulturolohiia, filolohiia, muzykoznavstvo – International bulletin: cultural studies, philology, musicology*, iss. 2(7), pp. 3–11 [in Ukrainian].

4. Hlebova, N. (2012). Vplyv hlobalizatsiinykh protsesiv na etnokulturni identychnosti u suchasnomu vymiri [The influence of global processes on ethnocultural identity in modern measurement]. *Sotsiologichni studii – Sociological studies*, no. 1, pp. 22–28. Retrieved from: <https://core.ac.uk/download/pdf/153585195.pdf> [in Ukrainian].

5. Hrytsenko, O. (2019). *Kulturnyi prostir i natsionalna kultura: teoretychne osmyslennia ta praktychne formuvannia: monohrafiia [Cultural space and national culture: theoretical understanding and practical formation: monograph]*. Kyiv: Institute for Cultural Research of the National Academy of Arts of Ukraine, 256 p. [in Ukrainian].

6. Gellner, E. (2003). *Natsii ta natsionalizm. Natsionalizm [Nations and nationalism. Nationalism]*, transl. from English. Kyiv: Takson, 300 p. [in Ukrainian].

7. Denysiuk, Zh. (2018). Rerezentatsiia etnokulturnykh tsinnosti u tekstakh postfolkloru [Representation of ethnocultural values in post-folklore texts]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv – Bulletin of the National Academy of Managers of Culture and Arts*, no. 1, pp. 62–66 [in Ukrainian].

8. Denysiuk, Zh. (2017). Tsinnosti etnokultury v umovakh sotsiokulturnykh transformatsii [Values of ethnoculture in the conditions of sociocultural transformations]. *Kultura i suchasnist – Culture and modernity*, no. 2, pp. 15–20 [in Ukrainian].

9. Kis, R. (2005). *Hlobalne – natsionalne – lokalne (sotsiialna antropolohiia kulturnoho prostoru) [Global – national – local (social anthropology of cultural space)]*. Lviv: Litopys, 300 p. [in Ukrainian].

10. Mazuryk, Z. (2013). Neofunktsionalne rozuminnia kultury yak shans [Neofunctional understanding of culture as a chance]. *Zbruch – Zbruc*, April 16. Retrieved from: <https://zbruc.eu/node/5809> [in Ukrainian].

11. Nikishenko, Yu. (2018). Materialna kultura ta okremi yii skladovi v pratsiakh etnologiv ta kulturoloziv [Material culture and its individual components in the works of ethnologists and culturologists]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv. Seriiia “Muzeieznnavstvo i pamiatkoznavstvo” – Bulletin of the Kyiv National University of Culture and Arts. Series “Museology and Monument Studies”*, iss. 1, pp. 103–112 [in Ukrainian].

12. Nikishenko, Yu. (2004). Poniattia “etnična kultura” i “tradytsiina kultura” v etnokulturolohii [Concepts of “ethnic culture” and “traditional culture” in ethnocultural studies]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Teoriia ta istoriia kultury – Scientific notes of NaUKMA. Theory and history of culture*, vol. 24, pp. 4–13. Retrieved from: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8253/Nikishenko_Poniattia_etnična_kultura.pdf?sequence=3&isAllowed=y [in Ukrainian].

-
13. Sadovenko, S. (2021). Khronotop ukrainskoi narodnoi khudozhnoi kultury yak dialektychna yednist tradytsiinykh ta innovatsiinykh modelei buttia u prostori y chasi XXI stolittia [The chronotope of Ukrainian folk artistic culture as a dialectical unity of traditional and innovative models of life in the space and time of the XXI century]. *Kultura i suchasnist – Culture and modernity*, no. 2, pp. 29–38 [in Ukrainian].
14. Tsymbal, T. (2011). Dialektyka natsionalnoho ta transnatsionalnoho v suchasnomu sviti [The dialectic of national and transnational in the modern world]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina. Seriiia "Teoriia kultury i filosofii nauky" – Bulletin of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series "Theory of Culture and Philosophy of Science"*, no. 940. Retrieved from: <https://periodicals.karazin.ua/thcphs/article/view/1986/1667> [in Ukrainian].
15. McLuhan, M. (1964). *Understanding Media: The extensions of Man*. New York: McGraw-Hill, 318 p. [in English].